Wasa-ätten under Unionstiden

Förord till den elektroniska utgåvan

Denna Academiska Afhandling för Philosophiska graden av **Carl Georg Starbäck** (1828-1885) och **Carl Fredrik August Ljungberg** (1825-1889) under inseende av **Johan Henrik Schröder** (1791-1857) har hämtats från **DiVA** och anpassats för Projekt Runeberg i november 2016 av Ralph E.

Theser af Respondenten.

*

I.

Den i vår Historia vigtiga tilldragelse, som vi benämna Kalmareunionen, blef en förening i stort efter flere smärre dylika sedan 1322; den blef en stor aristokratisk confederation öfver alla tre rikena, och deruti ligger måhända orsaken till dess långvariga bestånd.

II.

Margarethas samtid fattade dock ej denna storartade Idee, och då arftagarena till hennes Kronor, de som företrädesvis bort kämpa för denna Idee, allt mera tillbakaträngdes, utan makt att göra sin vilja gällande, äfven inskränkta inom de trånga gränsorna af enskildta fördelar, utan förmåga att fatta någon högre åskådning af samhällslifvet eller inse sin tids behof och medlen för desammas afhjelpande, så får man ej undra, att unionen ej blef sådan, som den under andra förhållanden skulle hafva blifvit.

III.

Så länge man följde den väg Margaretha utvisat, att välja en främmande furste, som således ej hade skäl att upphöja sitt fädernesland på de andra rikenas bekostnad, vanns åtminstone det, att de tre rikena förde lika klagomål, men när med Oldenburgarne danska rikets intressen införlifvades och sammanföll med konungahusets, så upplågade afunden och hatet, och med Danmarks supremati och svenska folkets samt dess ledares sjelfständighetsbegär, var långt ifrån ett fullkomnande icke ens ett bibehållande af unionen möjligt.

IV.

Den siste unionskonungen, Christiern, som med stora anlag förenade kraftig vilja, som skarpsinnigt genomskådade sina rikens närvarande behof, men som med samvetslöshet i afseende på medlen förenade en häftighet i lynnet, som af hans moraliska grundsatser icke kunde hämmas, ville med ett slag ur vägen rödja

hindren för upprätthållandet af unionen banade ock derigenom väg för en ny sakernas ordning i Norden.

*

Mellan den siste konungen af St. Eriks hus och den förste af det, som inledde Sveriges nyare historia, ligger en tiderymd af omkring två och ett halft sekel, länken mellan Sverige såsom förbundsstat och Sverige såsom ett helt, såsom en nation. Det är Sveriges medeltid, full af strider, af egennytta och oreda, liksom medeltiden i allmänhet. Det är, om vi så få uttrycka oss, den aristokratiska egoismens tidehvarf. De store, »ättlingarne af den från hafven återförvista kungsadeln», utgöra det mest framstående elementet, de bilda konungens Råd, de innehafva rikets slott och fästen, ja! de till- och afsätta konungar, när deras intressen så fordra; och de framstå desse *nobiles regni Sueciæ,* såsom de i tidens handlingar nämnas, i desto klarare ljus, ju mera de öfriga samhällselementerna träda i skuggan. Ju större rikedomar, ju större makt och inflytande hopade sig hos de förre, desto mer ser man konungen och Sveriges allmoge skilja sig ifrån hvarandra och snart sagdt försvinna.

Jarlen sätter sig på St. Eriks thron — det är ingångsspråket till detta tidehvarfs historia. Och hvilken annan var väl mera berättigad att träda till makten än representanten för maktens innehafvare, den mäktigaste bland de mäktige? — De store hade under Sverkerska och Erikska ätternas thronskifte förvärfvat makten, egde den de facto, någon ättling af de hädangångna konungaätterna fanns icke, hvad var väl naturligare, än att den skulle bibehålla makten, som redan egde den?

De stodo emellan thronen och folket, inkräktande på begges område och snart blef afståndet emellan dessa så stort, att thronens innehafvare icke blott icke kunde se sin fordna bundsförvandt, utan rent af glömde bort att denne fanns till. Magnus Ladulås står ännu tillsammans med allmogen — derom